

Startdocument agenda groen

Aanleiding

Er spelen in de huidige tijd tal van belangrijke vraagstukken op het gebied van onder meer leefbaarheid, sociale cohesie, klimaat, biodiversiteit en landbouw. Om te komen tot integrale, toekomstgerichte antwoorden wordt daarbij expliciet gekeken naar de rol die groen en natuur hierin kunnen vervullen. Om dit optimaal te kunnen doen, is het echter vooraleerst van belang dat de gemeente voor de onderwerpen groen en natuur beschikt over een heldere visie, duidelijke ambities en doelen en een concrete uitvoeringsaanpak.

Het huidige beleidskader (o.a. Groenstructuurvisie, Bomenbeleidsplan) is gedateerd en gaat onvoldoende in op actuele onderwerpen als klimaatadaptatie en biodiversiteit. Daar staat tegenover dat er al veel waardevolle uitgangspunten en input beschikbaar is vanuit recente beleidsvisies, zoals de Toekomstvisie 2030, beheerplannen en onderzoeken. Het recent vastgestelde klimaatadaptatieplan 2022 – 2027 levert belangrijke input ten aanzien van thema's die direct aan het groenbeleid raken, zoals wateroverlast, hittestress en droogte.

Naar aanleiding van het coalitieakkoord zijn in de begroting 2024 e.v. middelen opgenomen voor het opstellen van de aangekondigde 'groenagenda'. Naast het coalitie akkoord heeft de raad de motie "op weg naar een groener kader voor Sittard-Geleen" aangenomen (juni '23). Bij het vaststellen van het rekenkameronderzoek naar het groenonderhoud is het college opgedragen;

- een groenagenda op te stellen, met daarin geïntegreerd een groen-blauwe structuurkaart en geactualiseerde en/of nog te ontwikkelen instrumenten voor bescherming, inpassing en compensatie van groen en deze ter besluitvorming voorleggen aan de raad,
- de raad te informeren over de wijze van implementatie van de aanbevelingen inclusief een concreet tijdspad middels een plan van aanpak voor het opstellen van de groenagenda.

Met dit startdocument informeren wij u over de aanpak en het tijdspad dat wij voor ogen hebben voor het opstellen van de groenagenda. In dit startdocument komen de onderstaande onderwerpen aan de orde;

- A Wat is de agenda groen en hoe verhoudt deze zich tot andere beleidsdocumenten?
- B Welke stappen gaan we doorlopen en hoe geven we participatie een plek?
- C Wat is het globale tijdspad en het vervolg?

A Wat is de agenda groen?

De nog op te stellen omgevingsvisie vormt de ruimtelijke vertaling van de Toekomstvisie 2030. Beide documenten zijn qua inhoud, formulering en schaalniveau strategisch (5-10 jaar) van aard. Ze geven de richting op hoofdlijnen aan, maar zijn onvoldoende concreet om op wijk-, dan wel straatniveau gerichte keuzes te maken bij de inrichting en het beheer van de openbare ruimte en groenvoorzieningen. Met het vaststellen van de omgevingsvisie blijft het huidige tactische en operationele beleid dan ook van kracht.

De omgevingsvisie zal op stadsdeel- en gebiedsniveau (stedelijk gebied, centra, kleine kernen, buitengebied, industriegebied/werkgebied, agrarisch gebied, beekdalen etc.) wel nadere duiding en richting geven aan de beoogde ontwikkeling van deze gebieden.

Ook zal daaruit duidelijk worden welke bijdrage groen aan deze gebieden kan leveren. Dit zal per gebied verschillen; in het ene gebied komt de nadruk meer te liggen op de sociale functie die groen kan vervullen, in andere gebieden kan groen een bijdrage leveren aan het voorkomen van hittestress of wateroverlast. In weer andere gebieden komt de nadruk meer te liggen op de ecologische functie of het stimuleren van een gezondere leefstijl. Daarnaast zal de omgevingsvisie 'gemeente brede' doelstellingen bevatten, zoals bijvoorbeeld het -al dan niet- realiseren van een algemene vergroeningsopgave, het bevorderen van biodiversiteit en beter verbinden van aanwezige natuurgebieden.

Een beperkende factor daarin is dat we nu nog niet exact weten welke opgaven en welke mate van concreetheid de nieuwe omgevingsvisie ons daarin mee gaat geven. Hoe concreter de doelen daarin geformuleerd worden, hoe concreter de agenda en vervolgens het beleid hierop aan kan sluiten. Anderzijds; wanneer de doelen uit de omgevingsvisie nog onvoldoende concreet zijn, zal de eerste opgave in de agenda groen het concretiseren van de doelen zijn.

Om te voorkomen dat we door de complexiteit en de samenhang met nog vast te stellen doelen uit de omgevingsvisie niet van start komen met de groenagenda, maken we in de groenagenda een onderscheid tussen strategisch, tactisch en operationeel beleid. Daarbij zullen we zien dat op meer operationeel beleid (bijvoorbeeld beheer bomen, bermen etc) nu al een aanpak geformuleerd kan worden. Andere thema's (bijvoorbeeld realisatie ecologische hoofdstructuren) vragen juist weer een langere adem en een strategische aanpak die volgt uit de omgevingsvisie.

De nu op te stellen agenda groen vormt de kapstok op tactisch (2-5 jaar) beleidsniveau voor het nieuwe operationele (hier en nu) beleid. De agenda geeft antwoord op de volgende vragen;

- 1) Welk beleid hebben we al / wat doen we allemaal al?
- 2) Wat doen we al goed?
- 3) Wat missen we nog?
- 4) Aan welk -bestaand- beleid moeten we gaan sleutelen?
- 5) Wanneer gaan we dat doen?
- 6) Wat mag dat gaan kosten?

Met het vaststellen van de agenda groen maken we dus nog geen nieuw beleid, maar maken we wel keuzes en afspraken over de thema's die hierin een plek krijgen en de richting waarop we het beleid de komende jaren in samenhang vorm willen geven. De agenda groen wordt een dynamische agenda. Thema's die we nu aan kunnen pakken doen we nu. Thema's die moeten wachten op input vanuit de omgevingsvisie doen we later, maar nemen we wel al op in de agenda.

B Welke stappen gaan we doorlopen?

We knippen het proces op in drie vervolgstappen, waarin wij uw raad telkens meenemen.

1. Uitwerking plan van aanpak en afbakening thema's
2. Opstellen samenvattend beleidsdocument groen
3. Opstellen agenda groen

1. Uitwerking plan van aanpak en afbakening thema's

Deze eerste stap wordt intern -ambtelijk- doorlopen, onder begeleiding van een deskundig adviesbureau. We richten in deze stap de interne projectorganisatie in. Daarnaast verkennen we de (hoofd-)thema's die een plek kunnen krijgen in de agenda. Dit doen we

onder andere aan de hand van een interne tuinmansessie waarin de collega's van de teams wijkbeheer, inrichting en planning openbare ruimte en ruimtelijke ontwikkeling uitgenodigd worden. De aanbevelingen uit het rekenkameronderzoek vormen hierbij het startpunt.

Participatie Het resultaat van deze verkenning dient als input voor een werksessie met de raad en externe partijen. In deze sessie nemen wij uw raad mee in de materie en bepalen we gezamenlijk de thema's die een plek krijgen in de groenagenda. Op basis van de keuzes die daarin gemaakt worden, kan tevens bepaald worden welke collega's een plek krijgen in de kerngroep en welke externe partijen (denk aan lokale natuurverenigingen) uitgenodigd worden voor deelname aan een in stellen externe expertgroep.

Het resultaat van deze stap en werksessie, een definitief plan van aanpak, wordt gedeeld met de raad.

2. Opstellen samenvattend beleidsdocument groen

Het beleidsdocument groen vormt een compact en beeldend document dat aan de hand van kernachtige teksten, heldere themakaarten en aansprekende afbeeldingen het beleid en de ambities van de gemeente verwoord. Wij gaan er in ieder geval van uit dat het document de volgende onderdelen bevat:

Wat hebben we al en wat doen we al?

- Inventarisatie en waardering van het bestaande beleidskader.
- Aanduiding van de bestaande groene waarden, functies en de betekenis daarvan.

Welke doelen willen we de komende jaren bereiken?

- Beschrijving ambities, doelen of opgaven voor de gekozen thema's in stap 1.
- We vatten dit samen in een op maat gemaakte groene visie.

Ofschoon de definitieve keuzes voor de thema's en afbakening daarvan gemaakt wordt in stap 1 van het proces, gaan we vooralsnog uit van de onderstaande hoofdthema's die een plek kunnen krijgen in de groene visie;

- Groen- en waterstructuur
- Buitengebied en landschap
- Bijzondere groene zones/gebieden
- Biodiversiteit
- Bomen
- Duurzaamheid en klimaatadaptatie
- Participatie en communicatie
- Inrichting, beheer en gebruik

Participatie Voor het opstellen en verfijnen van het beleidsdocument groen gaan we uit van betrokkenheid van een gemeentelijke projectgroep (kerngroep) en een externe expertgroep met interne en externe deskundigen (bijvoorbeeld lokale natuurorganisatie, waterschap, bosgroep, terrein beherende instanties).

De gemeenteraad wordt middels een werk- of informatiesessie betrokken bij deze stap waarbij we zoveel mogelijk aansluiten op het lopende traject van de omgevingsvisie. Het document wordt niet separaat vastgesteld maar idealiter als input gebruikt voor de omgevingsvisie.

3. Opstellen agenda groen

De agenda groen vormt een compact document dat de uitwerking van het beleidsdocument en de ambities van de gemeente weergeeft. Het bevat de volgende onderdelen:

- Uitwerking van de opgaven per thema, zoveel mogelijk resulterend in concrete acties en/of projecten.
- Overzicht van projecten en acties met prioritering en wijze van financiering (meerjarenplan, kostenraming).

Participatie Voor het opstellen van de agenda groen gaan we uit van betrokkenheid van een gemeentelijke projectgroep en de expertgroep.

De gemeenteraad wordt wederom middels een werk- of informatiesessie geïnformeerd en betrokken bij het opstellen van de agenda. De definitieve agenda wordt vastgesteld door het college en gedeeld met de gemeenteraad. Mogelijk hieruit volgende financiële vraagstukken krijgen een plek in de reguliere begrotingscyclus.

C Tijdsplan en vervolg

Het geschetste tijdsplan is indicatief en mede afhankelijk van de raadsagenda voor 2024.

Tijdsplan

Het globale tijdsplan voor de opstellen van de agenda groen ziet er als volgt uit;

januari – april 2024 Uitwerking plan van aanpak en afbakening thema's

april - juni 2024 Opstellen samenvattend beleidsdocument groen

september – december 2024 Opstellen agenda groen

Vervolg

We staan aan het begin van het proces. Met het vaststellen van de agenda groen weten we waar de komende jaren onze prioriteiten liggen en welke acties nodig zijn om de agenda tot uitvoering te brengen. Deze acties kunnen variëren van aard en omvang.

Te denken valt aan;

- het herzien van bestaande beleidsdocumenten (bijvoorbeeld bermbeleid, bomenbeleid etc),
- in het leven roepen of uitbreiden van subsidieregelingen (bijvoorbeeld afkoppel of vergroeningssubsidies e.d.) ter voorkoming van wateroverlast en hittestress,

- inbedden van beleid in beleidsuitgangspunten (bijvoorbeeld uitgangspunten rondom bomen, hittestress en vergroening) in het ontwerp van de openbare ruimte,
- inbedden van beleid in het (groen-)beheer van de openbare ruimte (bijvoorbeeld ecologisch beheer en duurzaamheidsmaatregelen)

Deze acties vragen ieder om een eigen aanpak en zullen waar het om beleid gaat waartoe de raad bevoegd is, in separate besluitvormingstrajecten aan de raad aangeboden worden. Maar nu wel vanuit één centrale en samenhangende agenda groen. Daar waar het om uitvoeringskaders gaat, zal het college hierover besluiten en uw raad informeren. In de groenagenda bepalen we per actie hoe een vervolgtraject eruit ziet en hoe het college en de raad hierin bevoegd zijn.

In de tussentijd zitten we niet stil. We zetten het bestaande beleid op deze thema's ongewijzigd voort, denk daarbij aan het NK Tegelwippen, groenadoptie etc. Verder onderzoeken we in samenspraak met de contractpartner voor het groenonderhoudscontract hoe we binnen de af te sluiten samenwerkingsovereenkomst invulling kunnen geven aan de thema's duurzaamheid, biodiversiteit en participatie. Binnen deze overeenkomst geven we conform eerdere toezegging, ook uitvoering aan de pilot Ecologisch groenbeheer, op basis van het door de raad geïnitieerde en aangenomen voorstel.

Tot slot gaan we onze resultaten monitoren. Dit om ervoor te zorgen dat we over enkele jaren inzicht hebben in de behaalde resultaten, daar lering uit kunnen trekken en waar nodig het gevoerde beleid op bij kunnen stellen. Hoe we dit gaan doen, bepalen we in samenhang met het traject voor de Omgevingsvisie.

In onderstaand schema wordt het totale proces geschetst. Het startdocument ziet toe op deel één van dit proces, het "Proces agenda groen".

Proces agenda groen

Plan van aanpak

- procesbeschrijving
- tijdspad/planning
- participatie
- communicatie
- keuze voor de thema's
- afbakening van de thema's

Beleidsplan groen

- Inventarisatie en waardering bestaande beleidskader
- formuleren ambities en doelen per thema

Agenda groen

- Uitwerking van de opgaven per thema resulterend in concrete acties en/of projecten.
- Overzicht van projecten en acties met prioritering
- Financiering (meerjarenplan, kostenraming)

Thematisch beleid

(voorbeelden tactisch beleid)

Groen blauwe
structuurkaart

Bomen
beleidsplan

Bermbeheer
visie

Beleidsplan
Hittestress

Vergroenings
beleid tuinen

Uitvoering

(voorbeelden operationeel beleid)

Beheerplan X

Subsidie
regeling X

Project
X

Visie
X

Actieplan
X

Monitoringsplan

- Bepalen kengetallen per thema
- Bepalen nul situatie
- Meten kengetallen
- Rapporteren kengetallen – worden doelen gehaald?